

Közös munkánk címszó alatt Molnos Angéla és Göncziné Orbán Ildikó három - együtt készített - cikkét mutatjuk be az olvasóknak. Mindhárom cikk az *Új Idők* ben jelent meg.

(Megjegyzés: Göncziné Orbán Ildikó az írásokban Júlia álnéven szerepel.)

Megjelent az *Új Időkben*, 2005. ígéret havának (május) 15. napján. Az *Új Idők* általában minden hó 1-jén és 15-én jelenik meg. Szerkeszti: Vödrös Attila. Postai cím: 1027 Budapest, Margit krt. 26. II/1. Távbeszélő: 336-0975, 06-20-978-1838, levelezőgép és üzenetrögzítő:336-0974; villámlevelek: ujidok@euroweb.hu

□

Hogyan fedeztem fel a gyököket?

Molnos Angéla sorozata

„Jövőnkért, a magyar nyelv ügyében” (51)

Köszönöm a kedves és türelmes olvasónak, hogy hosszú hallgatásom alatt sem apadt el érdeklődése és nekikezd eme 51. rész olvasásához. Időközben elkészült a Magyarító könyvecske ötödik, bővített és átdolgozott kiadása. Szelek havának (április) 15. napja óta forgalomban is van az ismert könyvesboltokban Debrecenben (Csokonai, Szkítia, Református könyvesbolt, stb.). Hamarosan megindul a terjesztés az ország többi részén is.

Már kézirat korában is sok örömet szerzett azzal, hogy a tiszta magyar nyelv útjára csábította fiatal segítőmet. Minden új felismerés nyomán Júlia szeme felcsillogott. Lelkesedésének jelei sziporkáztak körülöttünk, betöltötték a szobát. Újra és újra rácsodálkozott anyanyelvünk eddig előtte ismeretlen vonásaira. Sokat ezek közül már századok óta nem tanuljuk a tanházakban, sem az otthonokban, sem Isten házaiban. Úgy éreztem, hogy egyedül ezért is érdemes volt belevágni e nagy munkába, a könyvecske

eme legújabb kiadásába.□

Munkánk végeztével átadtam a nyomdának a kész 341 lap ködpapírt. — E szó az Új Idők egyik olvasójának (Dr Hajdu Endre, Sopron) az alkotása a csúnya paúzpapír helyett. — Majd megkérdeztem Júliát, lenne-e kedve ahhoz, hogy bemutassuk□ az Új Idők olvasóinak az utóbbi hónapokban szerzett magyar nyelvi tapasztalatait, élményeit és felfedezéseit. Ebből született a következő nem szószerinti, de gondolatainkat híven tükröző beszélgetés.

MA: Talán kezdjük az elején. Mikor, hogyan ébredtél rá, hogy a magyar nyelv más, mint addig gondoltad?

HJ: Írásaidat 2001-ben kaptam kézhez. Egy közeli ismerősöm, Zsi ajándékozott meg velük.□ A „Jövönkért a magyar nyelv ügyében” című könyved annyira magával ragadott, olyan olvasmányos volt, hogy addig le nem raktam, míg minden oldalát el nem olvastam. Tanítványaimnak is átadtam az ott talált újdonságok egy részét. Ugyanazt a rácsodálkozást tapasztaltam náluk, amit én is átéltem. Ez nem más mint nyelvünk egyedi és hihetetlen szépségének hirtelen felismerése ... Egymás után pislákolni kezdtek bennem nyelvünk apró lángjai, és azóta egyre erősebb tűz ég lelkemben édes anyanyelvünk iránt.

MA: Mint már tudod, ez nagy örömmel tölt el. E tüzet igyekszünk élesztgetni, Te meg én, és ezért érdemes dolgozni. Nyelvünk hihetetlen szépségét említed. Én egy kicsit megriadok e dicsérettől, bár én is igaznak tartom. Akik őseink odaadó szeretetével szeretjük anyanyelvünket, mindnyájan gyönyörűnek érezzük. A többiek — a félig kívülállóak —, akik a nyelveket, köztük a miénket is, főleg vagy csak közlési eszköznek tekintik, azok félreértik e dicséretet. Ezeknek a „nyelvünk szépsége” kifejezés hallatán csak az jut eszükbe, hogy „a magyar a költészet nyelve”. Itt egy nagyon veszélyes nyelvi előítélet bujkál: az a tévhit, azaz hazugság, hogy „a magyar nem a tudomány nyelve, hanem a költészeté.” Ez pedig egyáltalán nem igaz.. Sőt az ősiségben éppen a magyar volt a „tudás nyelve”, és úgy is hívták. Ha jól odafigyelünk, még ma is megtaláljuk benne őseink okszerű, pontos és tiszta gondolkodásának nyomait. Tulajdonképpen vonzóereje, szépsége is jórésztben innen ered, a hallatlanul tiszta gondolkodásból, ami egyben a tudományos gondolkodás jellemzője is.

De térjünk vissza a Te beszámolóhoz. Mi volt 2001 előtt, hiszen Te akkor már jó ideje mint magyar tanár dolgoztál szülőhelyeden, a Székelyföldön..

HJ: Úgy igaz. Magyar tanárként és szívem szerint is□ mindig fontosnak tartottam anyanyelvünk ápolását. Tanulóimat is — a 11 évesektől a 14 évesekig —□ ebben a

szellemben neveltem.□

Külön követelmény volt a tantervben a magyar szavak idegen megfelelőinek elsajátítása, ismerete. Ezt úgy oldottam meg, hogy zárójelben feltüntettem az idegen szót, hadd lássák őket, de érzékeljék azt is, hogy másodlagosak a magyar beszédben, szövegekben. Azután az idegen szavak magyar megfelelőjét kértem számon. Olyasmi volt a zárójel, mint a Te áthúzásaid a Magyarító könyvecskéiben. Természetesen az áthúzás hatásosabb, de arra a megoldásra akkor nem gondoltam. Amúgy sem húzhattam volna át azt, amit a hivatalos közegek taníttatni kívántak ...

Így és másképpen is sikerült egy picit könnyítenem a gyerekek kínlódásán. A tankönyvek szövegei sok idegen szót tartalmaztak, és megnehezítették munkájukat. Legtöbbször azért érte őket kudarc, mert nem értették, mit is kér a feladat. Ilyenkor lefordítottam nekik a kérdést magyarra, és elmagyaráztam egyszerűbben kifejezve, ami bonyolultnak tűnt. Boldog voltam, amikor láttam arcukon a megkönnyebbülést, jó volt látni sikerélményüket. Megvolt a képességük az értelmes és gyors tanuláshoz, de ezt akadályozta az idegen kifejezések tömkelege.□

Előzőleg mint magyarszakos hallgató természetesen sok mindent hallottam, tanultam anyanyelvemről, de sosem tudtam a színfalak mögé látni, valami hiányt éreztem. Ugyanakkor otthonról magammal hoztam a nyelvünkhöz való nagy ragaszkodást. Az egyetemi évek alatt a kis dolgozatok elbírálásakor az egyik alapvető követelmény az idegen kifejezések használata volt. Én nem használtam azokat, helyettük magyarul fejeztem ki magam. Ebből kifolyólag sokkal kevesebb pontot kaptam, azzal érvelt a tanár, hogy túl elemi szinten fogalmaztam. Nem bántam.

MA: Végtelenül szomorú, hogy a hazai, nyelvünket sorvasztó hivatalos magyartanítás Erdélyben is ennyire erőteljesen működik. De milyen nyelvtudást hoztak magukkal tanítványaid a családból, a közösségből? Itthon sokan úgy gondolunk Erdélyre — és főleg a Székelyföld ama részeire, ahol még tömör egységben élnek székely testvéreink —, mint a legősibb és legtisztább magyar beszéd élő szigeteire..

HJ: Nyelvünk tisztasága iránti igény sajnos sokakban nincs már meg. A tanulók keveset olvasnak, így szókincsük szegényes, nincs önbizalmuk, nem tudják kifejezni magukat. Tudtam — magamból kiindulva — hogy ha túl sok olvasmányt adok fel nekik, nem boldogulnék velük, vagyis nem szeretném meg velük az olvasást. Tehát visszanyúltam az ősiségbe, a meséig. Szabadon választattam velük egy népmesét, amit aztán elő kellett adniuk könyv nélkül. Cserébe jutalomként kapták a jó jegyet. Elkezdődött valami csodálatos folyamat. Minden óra elején meghallgattunk egy szép mesét. A gyerekeknek nagyon tetszett. Mindig várták a magyarórát, a mesékért. A mesék segítségével nőtt olvasásigényük, közelebb kerültek anyanyelvünkhöz, bátrabbak lettek, kifejezték egyéni véleményüket, fejlődött az önbizalmuk, nem beszélve arról, hogy szókincsük észlelhetően gyarapodott.

A legjobb mesemondót elvittem egy mesemondó versenyre, ahol újabb tapasztalatokkal gazdagodtunk, ő is meg én is.

MA: Ha nem tévedek, én is ott voltam.

HJ: Úgy igaz. Akkor láttalak először, akkor hallottalak először. Szavaidból, hangodból áradt a magyar nyelv iránti szeretet. Az ragadott meg, és amellet szinte eltörpült, amit mondtál. Tavaly nyáron ismét hallottam egy előadásodat, a gyökökről. Én vetítettem a képeket. Akkor is megragadott lelkesedésed, de magukra a gyökökre is ráébredtem. Az egyik vetített rajz közepén egy pálcika emberke állt és mellette két nyíl. Az egyik fölfele mutatott, a másik lefele. Fent a következő szavak sorakoztak: FEJ, FŐ, FEL, FÖL, FENN, stb.; lenn pedig: LÁB, LENN, LE, LEFELE, stb.

MA: Azokban a napokban, tavaly nyáron személyesen is találkoztunk és hosszasan beszélgettünk.

HJ: Az volt az első beszélgetésünk. Nagy érdeklődéssel és figyelemmel hallgattalak. Egy egyszerűnek tűnő kérdést tettél fel: hogyan választjuk el szavainkat? Mint magyar tanár természetesen a helyesírási szabályokat betartva választottam el a szavakat, az általad felajánlott példát is. És ekkor szembesültem a számomra teljesen ismeretlen ténnyel. A hivatalos módszer túlnyomóan gépies, megtöri a szavak értelmét, pl. gyö-kér. Ha a gyökök épségének megőrzésére törekszünk, akkor ezt a szót így választjuk el: gyök-ér.

MA: Erről már többen írtak, én is az Új Időkben megjelenő cikksorozatban. Mindig nagy élmény, amikor ellenállva a gépies elválasztásnak, értelemszerűen választunk el egy-egy szót, és elének tárulnak értelmes alkotórészei, a gyökök.

HJ: Előzőleg, amikor egyik könyvedben először szemem elé került az a kifejezés, hogy „gyök” még nem volt teljesen világos, miről is van szó. Aztán lelkesedésed és a példák meggyőztek és megerősítettek a magyar nyelvbe vetett hitemben. Ha megértjük gyökeinket, gyökrendszerünket, mi magunk is megváltozunk, megváltozik gondolkodás módunk, felfedezhetjük újból őseink tudását.

MA: Mondanál néhány példát arra, ami különösen hatással volt Rád, vagyis ráirányította szemedet a magyar nyelv lelkére, lényegére. Hiszen el akarjuk vezetni az olvasót is ahhoz a ponthoz, hogy ő maga-magától, és saját kedvtelésére felfedezze anyanyelvét s annak gyökrendszerét.

HJ: Tavalyi találkozásunk óta magamtól is elég gyakran fedezek föl számomra új gyököket. Amikor április elején megkértél, hogy nézzem át a Magyarító könyvecske 5. bővített, átdolgozott kiadásának nyomdakész változatát, magamban úgy gondoltam, hogy ez tényleg unalmas lesz, hiszen már legalább négyszer átnéztem különböző szempontokból. Egyáltalán nem volt unalmas. Czuczor Gergely és Fogarasi János (CzF) hat kötetes nagyszótára segítségével kellett megállapítanom, hogy a már tördelt kéziratban, maradt-e gyökeinket sértő elválasztás. A gyökök tömege tárult föl előttem. Megbeszéltük a nem egészen egyértelmű eseteket. Közben behatóan megismerkedtem Czuczor és Fogarasi csodálatos munkájával is.

Jó, mondok egy példát. Nagyon meglepett az a számomra új felfedezés, hogy az „év” □ sz ó egyenértékű az „

ív

” szóval, melyben az „

i

”

□

mozgást, elhajlást jelent. Egy „ív” egy részlet az idő örökké forgó köréből. Ezzel tisztán lehet látni az „év” szó képét: az idő mint kerek egész körökre oszlik, egy év egy kör. Érzékelnünk lehet, nyelvünk milyen csodálatosan elképzelteti velünk egy-egy szó mélyebb jelentését.

MA: Az „év” és „ív” egyenértelműségéből bizvást még többet is kiolvashatunk. Mint tudjuk, a magyar a világ egyik legősibb nyelve, de az is lehet, hogy a legeslegősibb a ma még élő nyelvek között. Magában hordozza a történelem előtti korok, az ősiség világképét és idő fogalmát is. Nyelvünk születése vagy megteremtésekor az emberek az időt egymást követő, szinte ugyanazon körök ismétlésének képzelték el. Huszonnégy óra leforgása alatt megéljük a reggelt, délt, estét, éjszakát, majd kezdődik újra. Egy év leforgása alatt a négy évszakot, ami szintén ismétlődik. Nemzedékek követik egymást úgy, hogy mindenki átmegy ugyanazokon a pontokon: születés, gyermek-, serdülő-, felnőtt- és öregkor, majd halál. A kör-körös időfelfogás azt számítja „haladás”-nak, hogy elsajátítjuk az előző időkör, az előző nemzedék tudását, vívmányait, teljesítményeit, és azokat tökéletesítjük, visszük tovább. Újra és újra bejárjuk az idő kör-körös forgását elődeink nyomdokán és őket tisztelve.

Ezzel ellentétben a mai emberek, különösen a jólétet élvező nyugat-európai és észak-amerikai polgárok az idő fogalmát egyenes, egyirányú vonalként képzelik el, amin mi folyamatosan „előre megyünk, haladunk, fejlődünk”. Nehéz megmagyarázni az ilyen embernek, hogy az idő múlása nem szükségszerűen hoz magával fejlődést, távol sem egyenlő a haladással. Lehet visszafejlődés is. Különösen amikor nem az előző nemzedék művére építünk, hanem rombolunk, népeket, műveltségeket, tárgyi hagyatékot, egyedi nyelveket pusztítunk el, és mindent újra és másképpen kezdünk el. □ □

Bocsánat. Egy kicsit lekanyarodtam az útról. Egy bizonyos: ősi nyelvünkben megtalálhatjuk a gondolatokat, melyek visszavezetnek a természet eredeti szerves rendjéhez. Erre újra építhetünk fenntartható életet a földön. E gondolattár a leghatásosabb fegyver a minket elnyelő világgymarmosítás ellen. Kérlek folytasd.

HJ: Az „ív” -ről jut eszembe a másik példa, melynek értelmében szintén megvan a hajlított vonal. Ez a „kör” szavunk, ami egyben gyök is. Nagyon sok olyan magyar szó van, melyben előfordul a „kör” gyök és annak többé-kevésbé közeli és távoli változatai, pl . kar, karol, keret, kert, kerítés, kerül, kereszt, keresztény, körül

MA: Erről rögtön beugrik a kör és benne az egyenlő szárú kereszt, melynek négy vége érinti a kört. Ez talán az emberiség legősibb jelképe. Jelképezi a világegyetemet vagy legalábbis a mi kerek, napközpontú világunkat és a négy égtájat. Megjelenik a pici gyermekek első rajzai között, és különböző népek jelképeiben. De nem hiszem, hogy sok nyelv létezik, melyben ugyanannak a szónak két változata jelölné a „kört” és a „keresztet” is. Az igaz, hogy mi magyarok felismerjük a meghatározó két mássalhangzót (k és r) az angolban (*circle, cross*) és más nyelvekben is (pl. olaszban: *circolo, croce*), de akik nem tudnak magyarul, azoknak fogalmuk sincs a két szó mély jelentésbeli kapcsolatáról. Ők már réges-régen elfelejtették az ősi gyökök értelmét, amit mi sokáig megtartottunk és csak most kezdünk igazán kitörölni közös emlékezetünkből. E felfedezés is nyelvünk ősiségére és a benne rejlő ősi tudásra utal. De most sajnós letelt a beszélgetésünkre szánt idő. Egy hónap múlva folytatjuk.